

การเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

นุชนาฏ ยูอันเงาะ*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง สานพลังชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิง มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งความหวังให้เปิดโอกาสแก่ผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ โดยผู้นำชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนได้มีส่วนร่วมแบ่งปันและสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย การนำแนวคิดการเสริมพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้เตรียมความพร้อมกับผู้นำและสมาชิกชุมชนตำบลหันตรา อำเภอมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 หมู่บ้าน ในการรับผู้ต้องขังหลังพ้นโทษจากเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคลับเข้าสู่ครอบครัวและชุมชน วิธีการดำเนินการวิจัย คือการจัดอบรมการให้คำปรึกษา และกิจกรรมกลุ่มก้าวที่พลาดด้วยวิธีการเสริมพลังอำนาจให้แก่กลุ่มแกนนำ หลังจากนั้นแกนนำมาขยายผลด้วยการเชิญชวนสมาชิกชุมชนทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงหรือครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นกลุ่มเสี่ยง ตลอดจนอดีตผู้ต้องขังของตำบลหันตราเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มการเสริมพลังอำนาจ “ก้าวที่พลาด” เป็นลักษณะกลุ่มเปิดจำนวน 6 ครั้ง ครั้งละ 20-30 คน รวมผู้เข้าร่วมจำนวน 110 คน ผลการศึกษาพบว่า แกนนำชุมชนสมาชิก ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงและครอบครัว ตลอดจนผู้พ้นโทษได้เรียนรู้จากการเป็นประจักษ์พยานคำบอกเล่าแบ่งปัน ประสบการณ์ความทุกข์ และบทเรียนที่ได้จากการกระทำผิด ผลที่เกิดขึ้นคือ พลังแห่งการแบ่งปัน การเกื้อกูลกันในกลุ่มก่อให้เกิดความเข้าใจก้าวที่พลาดในชีวิตมนุษย์นั้นไม่ใช่ตราบาปชั่วชีวิตแต่เป็นบทเรียนส่วนหนึ่งของชีวิตที่ให้อภัยและให้โอกาสแก่ตนเองและผู้อื่น สำหรับข้อเสนอแนะ เรือนจำ องค์การบริหารส่วนตำบลหันตรา กลุ่มสานพลังชุมชนหันตราและเครือข่ายอื่น มีการทำงานอย่างบูรณาการและสนับสนุนให้อาสาสมัครหรือแกนนำของชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบ และขยายผลไปยังชุมชนอื่นมากขึ้น

คำสำคัญ: การเสริมพลังอำนาจ, ชุมชน, คุณภาพชีวิต, ผู้ต้องขังหญิงหลังพ้นโทษ

Community empowerment for improve the quality of life for prisoners after acquit

Nutchanat Yuhannogh

Abstract

This article is part of the research “Community empowerment to improve the quality of life for female prisoners”. The objectives is building a community of concern to provide opportunities for prisoners who are punished by community and local leaders as well as people to participate, share and create areas of learning together happily. These article is qualitative research. The scope of research include presents the concept of empowerment for prepare community leader and member in community 6 village in Hantra Subdistrict, Mueang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province that have to accept prisoners after being released back to their families and communities. The research methodology is to provide training counseling and leadership with community leaders. After that the community leaders extended result by persuade the members in community from 6 villages that especially at risk groups and families as well as the former inmates of Hantra Subdistrict participated in empowerment activities. "Missed steps" are in the form of open groups, 6 times, 20-30 people at a time, totaling 110 participants. The results of the study show that community leaders, members at risk and their families as well as those acquitted from the testimony, hearsay, share suffering experience and learned from wrongdoing. Its results show that people in the community are concerned about each other as a basis, and the culture of opening the heart to listen as friends help friends. It creates a broader perspective in the meaning of error by understanding, accepting and giving opportunities for oneself and others. It is the power to strengthen the internal power to prevent the use of power to induce the cycle of evil, including self-esteem, being ready to develop one's potential in order to have knowledge, ability and skills in transferring experiences through the steps that have been missed to other people. Suggestions the prison, Hantra subdistrict administration organization, Sarm Palang Hantra group and others network have to integrated and support volunteer or community leader take action to help with prisoners and acquitted systematically and extended to other communities.

Keywords: Empowerment, Community, the Quality of Life, Female Prisoners after Acquit

บทนำ

การเสริมพลังอำนาจเป็นแนวคิดและวิธีบูรณาการการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ กับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ที่มุ่งมั่นปลดปล่อยมนุษย์สู่อิสรภาพ เชื่อมโยงสัมพันธ์กับโครงสร้างสังคม เพื่อที่จะจัดการกับภาวะความยากลำบากทางจิตใจให้กลับมามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังการกลับเข้ามาสู่ครอบครัวและชุมชนของผู้ต้องขังหญิงหลังพ้นโทษ ความรู้สึกของการสูญเสียคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดขึ้นนับตั้งแต่การถูกตัดสินให้ถูกจองจำให้เป็นคนขายขอบ ถูกครอบคลุມด้วยระบบให้รู้สึกถึงความไร้อำนาจ จนกระทั่งการก้าวออกจากเรือนจำเมื่อได้รับอิสรภาพ การถูกตีตราจากสังคมว่าเป็น “คนคุก” ยังผลให้ผู้พ้นโทษมีอาจก้าวข้ามความผิดพลาด ยิ่งทำให้ความรู้สึกล่องลอยไปจากครอบครัวและชุมชน บางคนตัดสินใจกลับเข้าสู่วงจรเดิม ในขณะที่บางคนกลับลงโทษตัวเองด้วยการฆ่าตัวตายในที่สุด การฟื้นคืนพลังให้บุคคลเหล่านั้นมองเห็นคุณค่าและศักยภาพในตนเอง สามารถกลับมายืนในสังคมได้ ต้องอาศัยพลังของครอบครัวและชุมชนที่มองลูกหลานอย่างการให้โอกาส กระบวนการเสริมพลังอำนาจให้กับผู้พ้นโทษ ครอบครัวและชุมชนตำบลหันตรา ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเกิดขึ้น เริ่มจากการทำความเข้าใจกับแกนนำ ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครทั้ง 6 หมู่บ้าน บนสัมพันธภาพของการใช้อำนาจร่วมอย่างต่อเนื่องนานนับปี และพบว่าพื้นฐานของชุมชนมีความเอื้อเฟื้อและเป็นห่วงเป็นใยต่อกัน ไม่มีใครต้องการเห็นลูกหลานกระทำความผิด แต่เมื่อก้าวพลาดแล้วหากคนในชุมชนไม่ยอมรับและ

คุ้มครอง ก็ยากที่คนในสังคมกว้างเข้าใจและให้อภัย การกระทำผิดซ้ำก็จะกลับมาเป็นวงจรเดิมอย่างไม่มีสิ้นสุด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการรวมตัวกันเป็นคณะทำงานสานพลังชุมชนหันตรา ประกอบด้วยแกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครจำนวน 18 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างผู้พ้นโทษกับครอบครัวและชุมชน ให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ ยอมรับ มองเห็นศักยภาพและพร้อมให้โอกาสต่อการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พ้นโทษให้สามารถกลับมาทำหน้าที่ได้อย่างปกติ ผ่านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจความคิดเห็นต่อผู้ต้องขังโดยการสุ่มตัวอย่างของประชาชนทั้ง 6 หมู่บ้าน จำนวน 575 คนจากประชากรของตำบลราว 6,000 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 26.4 เคยมีสมาชิกครอบครัวและญาติพี่น้องต้องโทษจำคุกในเรือนจำ ร้อยละ 24.9 เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลอันตราย จึงได้จัดกิจกรรมประชุมเสวนาเปิดใจ เปิดโอกาส สร้างความเข้าใจกับชุมชนเป็นกิจกรรมใหญ่มีผู้เข้าร่วม 97 คนโดยมีภาคีเครือข่ายการช่วยเหลือผู้พ้นโทษทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเข้ามาร่วมให้ข้อมูลแหล่งทรัพยากรและการสร้างชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลในพื้นที่จะทำให้การกระทำผิดซ้ำน้อยลง หลังจากนั้นให้การอบรมการพูดในที่สาธารณะแก่คณะกรรมการสานพลังหันตราเพื่อเตรียมความพร้อมในการร่วมจัดกิจกรรมที่สำคัญคือการเสริมพลังอำนาจชุมชนด้วยกิจกรรม “ก้าวที่พลาด” ด้วยวิธีการใช้กระบวนการกลุ่มของสมาชิกผู้ก้าวพลาดในชุมชนมาเป็นกลไกในการเสริมพลังผู้พ้นโทษ เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้พ้นโทษและ

สมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่อาจเคยก้าวพลาดร่วมรับรู้ความรู้สึก แบ่งปันทุกข์สุขผ่านประสบการณ์ของแต่ละคนในชุมชนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดผล การให้อภัย ความเข้าใจ ยอมรับและพร้อมจะให้ออกาสผู้ก้าวพลาดได้กลับมาอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง

ความเป็นมาและความหมายของแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ

การเสริมพลังอำนาจเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากกระบวนการกลุ่ม Self-help โดยมีเป้าหมายเรื่องคุณธรรมของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้มีการนำวิธีการเสริมพลังอำนาจเพื่อช่วยเหลือบุคคล กลุ่มที่ถูกกดขี่ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม โดยเฉพาะผู้หญิงและคนผิวสีที่ประสบกับความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลกระทบของความมั่งคั่งที่กระจุกตัวอยู่ส่วนกลางของสหราชอาณาจักร มาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 (Adam, 2003) มีการอพยพเข้ามาของคนจำนวนมากส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย ปัญหาและความต้องการทางสังคมซึ่งองค์กรการกุศลที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองได้ จึงได้มีการปฏิรูปสังคมและการพัฒนาวิธีการทำงานทางสังคมสงเคราะห์ ตั้งแต่ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการคุ้มครองทางสังคมแก่ผู้ลำบากยากจน จนถึงการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือด้วยการเสริมพลังอำนาจเพื่อช่วยให้เขาสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ (Simon, 1994; Wenocur & Reisch, 1989) หลังจากนั้นแนวคิดการเสริมพลังอำนาจได้มีการแพร่หลายไปที่

สหรัฐอเมริกา ที่เต็มไปด้วยหวั่นวิตกและการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยี ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 มีการทำกิจกรรมทางสังคมและการเมืองของกลุ่มผู้ถูกกดขี่ มีการประท้วงผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกิดการรวมตัวในวงกว้างและส่งผลกระทบต่อระดับนโยบายเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้เกิดแก่ส่วนรวม เป็นต้น ดังนั้นหากจะกล่าวถึงความหมายของการเสริมพลังอำนาจจึงมีหลายนัยยะ ดังนี้

Judith A.B. Lee (1996) ได้กล่าวถึงการเสริมพลังอำนาจว่า เป็นกระบวนการที่นักสังคมสงเคราะห์มีส่วนร่วมกับผู้ให้บริการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตั้งพลังอำนาจภายในที่ถูกกลบด้วยการตีตราและนำไปสู่ปัญหา ให้กลับมาพัฒนาตนเองได้

Whitmore (1988) มองว่าการเสริมพลังอำนาจเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ประชาชนมีประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคลและสังคมที่สนับสนุนให้บุคคลกระทำการต่อต้านขัดขืนอำนาจเหนือขององค์กรหรือสถาบันสังคมที่ควบคุมและมีผลต่อชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น

Ruth J. Parsons and Jean East (2013) การเสริมพลังอำนาจ คือการต่อต้านสภาวะหรือมุมมองการไร้ซึ่งอำนาจ ความสัมพันธ์ของงานสังคมสงเคราะห์คือการให้ออกาสผู้ใช้บริการได้มีประสบการณ์การมีอำนาจในตนเองและพร้อมร่วมมือปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาความท้าทายของตนเอง การปฏิบัติงานเสริมพลังอำนาจมักใช้กับผู้คนที่มีอำนาจ อ่อนแอหรือถูกตีตราจากสังคม

อภิญญา เวชยชัย (2555) ได้ให้ความหมายของการเสริมพลังอำนาจมีทั้งในด้านของแนวคิดที่

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองจนสามารถ
ค้นหาพลังอำนาจและความเข้มแข็งในตนเอง หรือ
ในด้านกระบวนการพัฒนาตัวตนของบุคคล กลุ่ม
องค์กร หรือชุมชนให้เกิดศักยภาพในการ
เปลี่ยนแปลงความคิด การกระทำของตนเอง หรือ
เกิดการเคลื่อนไหวที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
อย่างมีคุณภาพ

จากความเป็นมาและความหมาย ทำให้
เห็นว่าการเสริมพลังอำนาจมีรากฐานมาจาก
กระบวนการกลุ่มที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของ
ผู้ถูกตีตราหรือถูกกดขี่ เพื่อค้นหาความเข้มแข็ง
ภายในตนเองให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป
ในทางที่ดีขึ้น ซึ่งการเสริมพลังอำนาจมีทั้งระดับ
บุคคล ระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของ
ครอบครัว กลุ่ม ชุมชนและระดับการเมือง ใน
บทความนี้ได้นำเสนอการเสริมพลังอำนาจระดับ
ชุมชนอันนับเป็นข้อท้าทายโดยเฉพาะในประเด็น
การทำงานกับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ เนื่องจาก
ความรู้สึกของคนในชุมชนยังไม่ไว้วางใจ มีความ
ระแวง ไม่ยอมรับ ในขณะที่ผู้พ้นโทษก็มีเกราะกำบัง
ตนเองจมอยู่กับความรู้สึกถูกกดขี่ให้เป็นคนไร้คุณค่า
ที่อยากจะแก้ไขความผิดพลาดตามความตั้งใจของ
ตนเองได้ ซึ่งการเสริมพลังอำนาจมีแนวทางดังนี้

แนวทางการเสริมพลังอำนาจชุมชน

การเสริมพลังอำนาจชุมชนมีแนวทางที่
จะต้องคำนึงถึงดังนี้ (Judith A.B.Lee, 2001)

1. วัตถุประสงค์: การเสริมพลังอำนาจมี
วัตถุประสงค์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวังในบุคคล
กลุ่ม และชุมชนที่ประสบความยากลำบาก ถูกกดขี่

ให้มีความพยายามเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง
ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

2. คุณค่าเป็นฐาน: เน้นการเสริมสร้าง
ศักยภาพของผู้ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ถูกกดขี่และ
ถูกตีตราให้เกิดความเข้มแข็งมีศักยภาพในการ
ปรับตัวของแต่ละบุคคลและสามารถผลักดันให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงในการสร้างสังคมที่เข้าถึงทรัพยากร
อย่างเท่าเทียมกัน

3. องค์ความรู้: มีองค์ความรู้ทางทฤษฎี
และแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
สถานการณ์การถูกกดขี่ นิเวศวิทยา สตรีนิยม ภาวะ
วิกฤต ความแตกต่างของแต่ละบุคคล พฤติกรรมทาง
สังคม การแก้ไขปัญหากลุ่มที่ถูกกดขี่ การเสริมสร้าง
ศักยภาพของบุคคล กลุ่ม ชุมชน กระบวนการ
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการเมือง

4. วิธีการ: มีหลักการ กระบวนการและ
ทักษะ: วิธีการเสริมสร้างพลังอำนาจขึ้นอยู่กับ
ค่านิยมและวัตถุประสงค์และหลักการของการเสริม
พลังอำนาจเป็นแนวทางบนพื้นฐานของ
ความสัมพันธ์ที่ร่วมมือและพึ่งพาซึ่งกันและกัน การ
ใช้ทักษะในการยกระดับจิตสำนึกด้านการกดขี่ และ
ส่งเสริมการกระทำในทุกะดับของการใช้ชีวิต

กระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชน

การปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจมุ่งเน้นที่จะ
พัฒนาความสามารถภายในบุคคล ครอบครัว กลุ่ม
และชุมชน จากผลการวิจัยและการปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจได้ระบุถึงกระบวนการ
ที่สำคัญอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้
(Gutierrez, Parsons and Cox, 2003)

1. การเชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพของบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน ซึ่งทัศนคติเหล่านี้ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักของการเสริมพลังอำนาจที่จะส่งผลต่อการพัฒนาในระดับบุคคลไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมขนาดใหญ่

2. การเรียนรู้ร่วมกันแบบใช้ประสบการณ์ การรวมตัวกันรับรู้ถึงประสบการณ์ที่เจ็บปวดของตนเองและผู้อื่น ก่อให้เกิดมุมมองที่ช่วยลดการตำหนิตัวเอง เข้าใจสาเหตุของปัญหา ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ความรู้สึกในปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งประสบการณ์ของแต่ละคนสามารถกระตุ้นให้สมาชิกแสวงหาการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยกระบวนการดังนี้ (อวยพร เชื้อนแก้ว, (ม.ป.ป.))

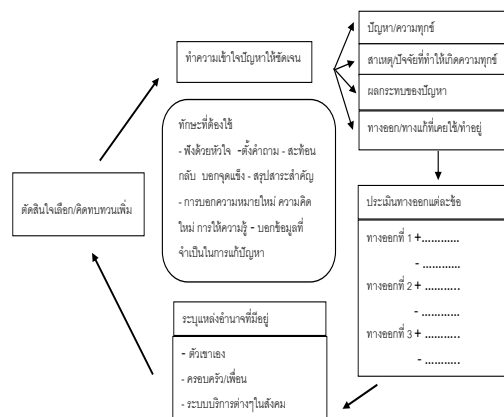
2.1) การทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน ได้แก่ ปัญหาหรือความทุกข์นั้นคืออะไร และหาสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความทุกข์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ทางออกหรือวิธีการแก้ไขที่เคยใช้หรือทำอยู่

2.2) ประเมินทางออกแต่ละข้อ หากมีทางออกหลายข้อ ทางออกที่ 1 มีผลดีหรือผลเสียอย่างไร ทางออกที่ 2 มีผลดีหรือผลเสียอย่างไร และทางออกที่ 3 ประเมินเช่นเดียวกัน

2.3) การระบุแหล่งอำนาจที่มีอยู่ บางครั้งเมื่อประสบปัญหา ความคิดรอบด้านจะเป็นลบและมองไม่เห็นทรัพยากรรอบข้างว่าจะมีส่วนช่วยเขาได้ ซึ่งต้องชี้ให้เห็นว่าเขาไม่มีได้อยู่ลำพัง เขายังมีแหล่งอำนาจที่พอจะช่วยเหลือเขาได้ เช่น ความเข้มแข็งตัวเขาเอง ครอบครัว เพื่อนบ้าน ระบบบริการต่าง ๆ ภายในสังคม

2.4) การตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาหรือการคิดทบทวนเพิ่ม ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการเสริมพลังอำนาจด้วยการการเรียนรู้ร่วมกันแบบใช้ประสบการณ์

หลังจากที่เขาคิดตัดสินใจแล้วต้องช่วยกระตุ้นให้ดูว่าเขามีความเข้มแข็งและแหล่งสนับสนุนอะไรบ้าง เราต้องช่วยเขาคิดถึงแหล่งที่จะสนับสนุนช่วยเหลือเขาได้ทั้งที่เป็นบุคคล สถาบัน องค์กร และข้อมูล

3. การใช้ทักษะให้เกิดการแบ่งปันและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ด้วยการฟังอย่างตั้งใจ การตั้งคำถาม การสะท้อนกลับบอกจุดแข็ง สรุปสาระสำคัญ การให้ความหมายใหม่ ฯลฯ และการให้ความรู้บุคคลให้เกิดการประเมินหาสาเหตุทั้งภายในตนเองและภายนอก โดยเฉพาะระบบโครงสร้างระดับมหภาคที่ทำให้เขาได้รับรู้ถึงคุณค่า ความเชื่อ และทัศนคติ สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบท่อปัญหาอย่างไร ทำให้เริ่มสังเกตเห็นประสบการณ์ที่ช่วยให้พวกเขาเข้าใจและลงมือปฏิบัติด้วยกันมากขึ้น

4. การลงมือปฏิบัติ บุคคลสามารถพัฒนาวิธีการดำเนินการ การใช้ทรัพยากร องค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็นที่มีผลต่อโครงสร้าง

ภายในและภายนอก ซึ่งในทางจิตวิทยาพวกเขาเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบในการกระทำของพวกเขา รวมถึงการประเมินจากการกระทำเหล่านั้นด้วย

องค์ประกอบทั้งสี่ส่วนแล้วเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการเสริมพลังอำนาจ โดยเริ่มต้นกระบวนการจากการกำหนดเป้าหมายที่เชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคล กลุ่ม ชุมชนที่จะพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลง ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ การใช้ความรู้และทักษะในการทำความเข้าใจกับปัญหา ประเมิน ค้นหาจุดแข็งและสะท้อน ช่วยหาทางเลือก และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง

การจัดกิจกรรมเสริมพลังอำนาจชุมชน

การจัดกิจกรรมเสริมพลังอำนาจชุมชนด้วยกิจกรรม “ก้าวที่พลาด” โดยคณะกรรมการสานพลังชุมชนหันตราเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พันโท ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างเป้าหมายร่วมของชุมชนด้วยสัมพันธภาพ

1.1) แกนนำคณะทำงานสานพลังหันตรามีเป้าหมายที่จะเชิญชวนสมาชิกในชุมชนที่อยู่ในภาวะเสี่ยง หรือมีสมาชิกในครอบครัวในทุกช่วงวัยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือเคยผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด ผู้ค้าหรือกระทำผิดมาก่อนเข้าร่วมกิจกรรมก้าวที่พลาด ด้วยวิธีการ “เข้าหา เยี่ยมเยียน พูดคุย” พบหน้าใครก็ทักทาย มองหน้า พูดคุย แสดงความห่วงใยได้ถามสารทุกข์สุกดิบ ความเป็นอยู่ คุยเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจในหมู่บ้าน สนทนาเรื่องสุขภาพ

เรื่องงาน เรื่องครอบครัว ถ้าไปเยี่ยมเยียนถึงบ้านได้ยิ่งดีเพื่อจะได้คัดกรองภาวะสุขภาพและทำการช่วยเหลือแนะนำ การเข้าไปคัดกรองภาวะสุขภาพเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงความห่วงใยที่ทำให้ไม่รู้สึกลัว ถูกจับตามองหรือกำลังเข้ามาจับผิด

1.2) ขั้นการสร้างความสัมพันธ์คุ้นเคยให้มากขึ้นโดยการแวะเวียนหรือผ่านมาก็แวะคุยเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารเรื่องงาน แห่หลวงพี่พริก สุขภาวะและสิ่งแวดล้อมแถว ๆ บ้าน ขึ้นน้ำผักจะชวนมาทำงานเล็กน้อย ๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนตำบลหันตรา เช่น การทำดอกไม้จากกระดาษหรือชอน้ำยาปรับผ้านุ่ม ดอกไม้จันทร์ เมื่อทำงานกระทั่งเกิดความชำนาญก็รับไปทำต่อที่บ้าน ขั้นนี้จะพยายามชวนคุยเรื่องส่วนตัวและแกนนำจะใช้ทักษะการฟังด้วยหัวใจ

1.3) ขั้นการเป็นญาติมิตรช่วยเหลือติดต่อประสานงานเมื่อผู้พันโทประสบปัญหาความท้าทายในการปรับตัวหรือการประกอบอาชีพแกนนำสานพลังจะรับฟังและร่วมหาหนทางแก้ไขหรือติดต่อประสานงานให้รู้จักแหล่งทรัพยากร หากผู้พันโทยังไม่มั่นใจที่จะติดต่อด้วยตนเองแกนนำจะไปเป็นเพื่อนยังสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องไปใช้บริการ เช่น โรงพยาบาล สำนักงานจัดงานหรือสมัครงาน

1.4) ขั้นเชิญชวนเข้าร่วมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ “ก้าวที่พลาด” ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชนให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับและให้อภัยผู้พันโท สามารถใช้ชีวิตร่วมกัน

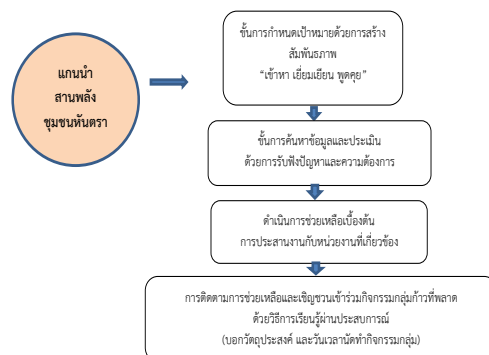

อย่างเห็นคุณค่าเท่าเทียมโดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่มดังนี้

แกนนำชุมชนเชิญชวนผู้พ้นโทษ ครอบครัว ผู้ต้องขังที่ได้รับผลกระทบจากการที่มีสมาชิกจองจำ อยู่ในเรือนจำ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ถูกคุมประพฤติ และประชาชนที่สนใจกิจกรรมแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วม ประกอบด้วยแกนนำสถานพละชุมชนหันตรา ชาวชุมชนตำบลหันตราที่มีทั้งวัยทำงาน วัยสูงอายุ และเยาวชนซึ่งอยู่ในภาวะเสี่ยง เช่น ดิดเหล้า เคยใช้ยา และขายยาเสพติดแต่รอดพ้นจากการจับกุม ผู้พ้นโทษ คนในชุมชนทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงหรือญาติของผู้ต้องขังแต่เป็นคนที่น่าสนใจเข้าร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 25 คน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีสมาชิกเดิมและสมาชิกใหม่ สำหรับวิธีการเรียนรู้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากเรื่องเล่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนัดหมายวันเข้าร่วมกิจกรรม และเมื่อถึงวันนัดหมายคณะผู้วิจัยและแกนนำสถานพละชุมชนชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม เพื่อทำความเข้าใจความผิดพลาดในอดีตของสมาชิกในกลุ่มและสร้างพื้นที่ความเข้าใจ ห่วงใยซึ่งกันและกันดังแผนภาพที่

2 แสดงแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานของแกนนำสถานพละชุมชนหันตราเพื่อเชิญชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม “ก้าวที่พลาด”

แผนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานของแกนนำสถานพละชุมชนหันตราเพื่อเชิญชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม “ก้าวที่พลาด”

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ นับเป็นกิจกรรมสำคัญในการเสริมพลังชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงทุกช่วงวัย ผู้เคยก้าวพลาด และผู้พ้นโทษ ได้มีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันและเยียวยาซึ่งกันและกัน เกิดการฟื้นคืนพลังอย่างเห็นคุณค่าในตนเองและพร้อมก้าวเดินทางมั่นคง ดังกระบวนการดังแผนภาพที่ 3 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงกระบวนการจัดกิจกรรมกลุ่ม
ก้าวที่พลาดด้วยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

2.1) กระบวนการ (นักวิจัย) เริ่มกิจกรรมด้วยการอธิบายถึงกิจกรรมก้าวที่พลาด จะเรียนรู้ร่วมกันผ่าน 4 ฐาน ได้แก่ ฐานหัว ฐานใจ ฐานมือ และฐานกาย และใช้ทักษะการฟังด้วยหัวใจ คือการฟังด้วยความตั้งใจ ไม่พูดไม่ขัดจังหวะ แต่ให้แสดงสีหน้าท่าทางตอบรับ หรือคำพูด ครบ ค่ะ ไม่ตัดสิน และมองเห็นว่าคนตรงหน้าสำคัญที่สุด และที่สำคัญเรื่องที่ จะพูดคุยกันในวันนี้ขอให้เก็บรักษาเป็นความลับ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แห่งความปลอดภัยที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเต็มที่

2.2) กระบวนการเริ่มให้ผู้เข้าร่วมฝึกการอยู่กับลมหายใจเข้าออก (หายใจเข้าลึก หายใจออกยาว) และหายใจเข้าออกยาวๆด้วยตัวเอง 5 รอบลมหายใจ หลังจากนั้นสมาชิกกลุ่มจับคู่ฝึกการเป็นผู้ฟังด้วยการใช้กิจกรรมจักรวาลจัดสรร การเดินไปมาภายในพื้นที่นั่งล้อมวง เมื่อให้สัญญาณว่าหยุด คนตรงหน้าที่ใกล้กับเราคือคู่ของเรา

2.3) แต่ละคู่จะผลัดกันเป็นผู้เล่าเรื่องและผู้ฟังด้วยหัวใจในระยะเวลา 3 นาทีในประเด็นที่กำหนด โดยเริ่มจากเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับตนเองและครอบครัว เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักกันและกันมากขึ้น หลังจากนั้นเปลี่ยนคู่ด้วยกิจกรรมจักรวาลจัดสรรคำถามที่สองใครคือบุคคลสำคัญของเรา ผลัดกันเป็นผู้ฟังและผู้พูด คนละ 3 นาทีเช่นเดิม และคำถามที่สาม สิ่งที่เราภาคภูมิใจ หลังจากได้แลกเปลี่ยนใน 3 คำถามผลัดกันเป็นผู้พูดและผู้ฟังแล้วให้ขอบคุณคู่ของเรา

2.4) กลับเข้าสู่กลุ่มใหญ่นั่งล้อมวงเป็นวงกลม พร้อมกับการตั้งคำถามว่า รู้สึกอย่างไรเมื่อทำกิจกรรมและคำถามที่ 2 ได้เรียนรู้อะไรบ้างสิ่งที่ผู้เข้าร่วมสะท้อนพบว่า มีความรู้สึกหลากหลาย เช่น รู้สึกดีใจที่มีคนรับฟังเรื่องของเรา รู้สึกโล่งที่ได้ระบายสิ่งที่ค้างคาอยู่ในใจ รู้สึกมีความสุขที่ได้พูดถึงเรื่องความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าเราเป็นคนสำคัญที่มีคนรับฟัง ในขณะที่บางคนก็รู้สึกอึดอัดที่เป็นคนฟังเพียงอย่างเดียวแต่ไม่สามารถจะถามตามสิ่งที่อยากรู้ได้ เป็นต้น หลังจากนั้นกระบวนการสรุปว่า การเป็นผู้ฟังที่ดีต้องมีการฝึกฝน อาจจะรู้สึกอึดอัดและวิเคราะห์ตามสิ่งที่เขาพูด แต่ถ้าเราฟังอย่างตั้งใจจริงแล้ว จะทำให้เรามีกำลังใจที่จะระบายความรู้สึก เมื่อระบายออกมาแล้วเขาจะรู้สึกโล่ง สบายใจ นั่นคือการเยียวยาตัวเองด้วย

2.5) กิจกรรมก้าวพลาดในชีวิตของเรา กระบวนการอธิบายถึงกิจกรรมต่อไปจะเป็นการทำ ความเข้าใจกับความผิดพลาดในอดีตของสมาชิกใน

กลุ่มและสร้างพื้นที่ความเข้าใจ ห่วงใยซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกกลุ่มจะใช้ทักษะการฟังด้วยหัวใจฟังเรื่องราวของเพื่อนด้วยระยะเวลาที่ยาวขึ้น ประมาณคนละ 7-10 นาที ให้โอกาสผู้พูดได้ทบทวนความผิดพลาดในชีวิตที่ยังติดค้างอยู่จนถึงปัจจุบันนั้นว่าเป็นเรื่องอะไร มีรายละเอียดอย่างไร เราหรือผู้อื่นได้รับผลกระทบอย่างไร และกำชับเรื่องการรักษาความลับ หลังจากนั้นให้ทุกคนยืนขึ้นใช้กิจกรรมจักรวาลจัดสรร จับคู่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องก้าวที่พลาด ก่อนการแลกเปลี่ยนให้กลับมาอยู่กับลมหายใจ เพื่อเตรียมความพร้อมระลึกถึงเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่เรเคยก้าวพลาด จะเป็นความผิดพลาดที่เล็กหรือใหญ่ก็ได้ที่เราจะเปิดเผยได้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน หลังจากนั้นกระบวนการให้สัญญาณให้คนหนึ่งเป็นผู้เล่า คนที่เหลือคือผู้รับฟังอย่างตั้งใจใส่ใจไม่ขัดจังหวะและให้เห็นคนตรงหน้าสำคัญที่สุด เมื่อเสร็จสิ้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคู่ของตนเองแล้วกลับมาเรียนรู้ในกลุ่มใหญ่ พร้อมกับคำถามของกระบวนการว่ารู้สึกอย่างไร และได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม เมื่อทำกิจกรรมก้าวที่พลาดนี้จะพบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับผู้เข้าร่วมจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ดังนี้

2.5.1) ได้ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถฟังได้อย่างตั้งใจ เมื่อมีความคิดอื่น ๆ เกิดขึ้นมาจะรับรู้พร้อมกับปล่อยความคิดเหล่านั้นไปแล้วกลับมาอยู่ที่ลมหายใจเพื่อฟังผู้ที่กำลังเล่าเรื่อง

2.5.2) ผู้เข้าร่วมบางคนบอกกับกลุ่มถึงความรู้สึกที่ผ่านมาว่า “เวลาหายใจเรายังหายใจผิด มีลมหายใจแต่ไม่เคยหายใจได้อย่างเต็มที่ แต่เมื่อได้หายใจอย่างถูกวิธีรู้สึกสดชื่น มีพลังกำลังมากขึ้น”

2.5.3) เข้าใจความรู้สึกและเข้าใจซึ่งกันและกันว่าทุกคนมีเรื่องที่พลาดได้ แต่สิ่งสำคัญคือการยอมรับตนเองถึงความผิดพลาดได้เกิดขึ้นแล้วและตระหนักว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีจะไม่กระทำอีกพร้อมกับให้อภัยตนเองและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันได้เรียนรู้การผิดพลาดของคนอื่นยอมรับ ให้อภัยและเชื่อมั่นในศักยภาพของเข่าว่าจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นด้วยเช่นกัน

2.5.4) ผู้เข้าร่วมบางรายรู้สึกได้ระบายและเยียวยาตนเองและวางแผนว่าจะนำประสบการณ์ก้าวที่พลาดไปสารภาพกับคนใกล้ชิด เพราะคิดว่าทำให้รู้สึกสบายใจขึ้นและจะเริ่มฝึกฝนให้คนใกล้ชิดรู้จักการฟังด้วยหัวใจก่อน ดังกรณีตัวอย่างดังนี้

กรณีตัวอย่างที่ 1

น้องเก่ง (นามสมมติ) ลูกชาย วัย 20 ปี ผู้เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม “ก้าวที่พลาด” น้องเก่งเปิดเผยประสบการณ์ของตนเองหลังจากการฝึกกระบวนการการฟังด้วยหัวใจ เล่าให้สมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังว่า เก่งเคยทำเรื่องที่เคยผิดพลาด สาเหตุจากความอยากรู้ อยากลองและการคบเพื่อนด้วยการค้ายาและเสพยา ในช่วงที่เรียนระดับวิทยาลัยเคยค้ายามากสุดถึงหนึ่งหมื่นเม็ดใส่เป้ใช้พาหนะจักรยานยนต์ไปส่งตามที่ต่างๆ แต่รอดพ้น

จากการจับกุมของตำรวจมาได้ทุกครั้ง จนกระทั่งเพื่อนมาถูกจับ เห็นแม่เพื่อนร้องไห้เวลาไปเยี่ยมลูกที่เรือนจำ จึงเริ่มคิดถึงแม่ตนเองว่าต้องเสียใจและต้องลำบากหากถูกจับบ้าง จึงตัดสินใจไปเลิกยาที่ถ้ากระบอกตามที่แม่ขอ การเลิกยาไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับเก่งต้องอาศัยความอดทนสูงแต่ก็สามารถฟันฝ่าจนกระทั่งเลิกได้สำเร็จและไม่หวนกลับไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งโคจรอีก

ประสบการณ์ของน้องเก่ง สะกิดผู้ฟังในกลุ่มราว 30 คนซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันแต่ไม่รับรู้เรื่องราวเบื้องลึกเหล่านี้นมาก่อนต่างรู้สึกชื่นชมในความกล้าเปิดเผยประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ยิ่ง และ รู้สึกดีใจที่เก่งสามารถผ่านพ้นกับสิ่งที่ก้าวพลาดมีความเด็ดเดี่ยวต่อการเลิกทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และประทับใจในความกตัญญูด้วยความระลึกถึงคุณของมารดา

ในขณะที่แม่ คุณกรุณาซึ่งเข้ากลุ่มด้วยก็รู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ลูกเปิดเผย เพราะตลอดระยะเวลาหัวอกของความเป็นแม่ให้การเลี้ยงดูและดูแลลูกเป็นอย่างดี ตั้งแต่เก่งยังเล็กเรียนอนุบาลด้วยความเป็นคนมีนิสัยดีและใจร้อน จึงมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อน ย้ายโรงเรียน เรียนระดับประถมชกต่อยกับเพื่อนเพราะเพื่อนด่าพ่อแม่ ในขณะที่เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเริ่มคบเพื่อนชายเสพติด ด้วยหัวใจของความเป็นแม่ก็ยังเฝ้าคอยติดตาม พยายามพูดคุยพาลูกไปรักษาที่ทำกระบอก แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะลูกหวนกลับไปอยู่ในวงจรเดิมเมื่อกลับมาอยู่บ้าน อย่างไรก็ตามแม่ว่าเก่งจะพบกับปัญหาสารพัดแต่ก็ยังสามารถเรียนจบม.3ได้ ในขณะที่เรียนระดับชั้นปวช. นับเป็นจุดที่แย่ที่สุดใน

ชีวิต เก่งออกจากบ้านมาอยู่กับเพื่อน กับพี่ที่รู้จัก เริ่มขายยาจากจำนวนไม่กี่เม็ดจนกระทั่งค้าขายเป็นหลักหมื่นเม็ด มีเงินใช้ พร้อมทั้งเสพยาด้วย แม่พยายามให้ลูกออกจากวงจรนี้ไปคบเพื่อนกลุ่มอื่น ในขณะที่เพื่อนเหล่านั้นมีฐานะมีรถขับ แม่ก็ต้องการให้ลูกอยู่ในสังคมกับเพื่อนได้จึงซื้อรถให้ลูก ลูกก็ยังขับรถไปประสบอุบัติเหตุ สุดท้ายก็ไม่สามารถรู้ลูกให้กลับมาดังเดิมได้ จนกระทั่งวันหนึ่งเพื่อนถูกจับถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต เก่งเห็นความทุกข์ของแม่ เพื่อน ร้องไห้ทุกครั้งเมื่อมาเยี่ยมเพื่อนที่เรือนจำ จึงหวนคิดถึงแม่ตนเอง รู้สึกผิดและต้องการเลิกทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับยาและกลับมาเรียนตามปกติ

“ผมสงสารแม่ ผมทำผิดพลาดมาตั้งแต่เด็ก คือ เสพยา ขายยาและค้ายา ไม่เคยทำให้พ่อแม่ภาคภูมิใจ ผมเห็นแม่เพื่อนร้องไห้เวลามาเยี่ยมเขาที่เรือนจำ ผมคิดถึงแม่ ผมสัญญากับตัวเองว่าจะเลิกให้ได้ ผมกลับมาบอกที่บ้านว่าผมจะเลิก ไปรักษาตัวที่ถ้ากระบอก และกลับมาเรียน กศน.” เก่งกล่าวด้วยน้ำเสียงและแววตาที่มุ่งมั่นต่อการตัดสินใจในครั้งนี้

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเก่ง และการระบายความรู้สึกของคุณกรุณา ทำให้รู้สึกโล่ง สบายใจมากขึ้น ด้วยการมีผู้รับฟังอย่างตั้งใจใส่ใจก็เท่ากับได้รับการเยียวยาไปด้วย หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้แล้ว เก่งจึงอาสาที่จะมาร่วมกิจกรรมก้าวที่พลาดในครั้งต่อไปหากทีมเห็นว่าเก่งสามารถจะนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่นเพื่อให้คนในชุมชนหันกลับมาทำความเข้าใจ ยอมรับและให้อภัยซึ่งกันและกันได้ เก่งจึงเป็นแบบอย่างในการสร้างชุมชนแห่งความหวังใจ ด้วยการเป็นผู้ให้แก่เยาวชนและบุคคลอื่นในชุมชน

กรณีที่ 2 โอกาสของผู้พันโทฯ ร่วมสาน
ประโยชน์สร้างชุมชนแห่งความหวัง

ป้อร (นามสมมติ) วัย 56 ปี ผู้พันโทฯ ที่
ปวารณาตนเองทำประโยชน์เพื่อสังคมหลังจากออก
จากเรือนจำเมื่อเดือนตุลาคม 2559 ขณะอยู่ใน
เรือนจำป้อรประพฤติปฏิบัติตัวด้วยดี และเข้าร่วม
กิจกรรมของเรือนจำ ทำหน้าที่เป็นบรรณรักษ์
ห้องสมุดในเรือนจำ หลังจากป้อรพ้นโทษ ได้เข้า
ทำงานเป็นแม่บ้านในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งใน
จังหวัด และเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม “ก้าวที่พลาด”
ด้วยหัวใจที่ปรารถนาจะร่วมสร้างพลังแห่งการ
ยอมรับ ให้อภัย และเกิดความหวังในชุมชนและ
ต่อผู้พันโทฯ แม้ว่าป้อรจะเป็นคนนอกชุมชนแต่ก็
พร้อมจะทำหน้าที่คนอยุธยาที่มีความรักห่วงใยซึ่งกัน
และกันเสมอ

ในระหว่างการดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม
ก้าวที่พลาด ป้อรจะให้คนอื่น ๆ ได้พูดก่อนเสมอ
และใช้หลักการฟังที่ดี เมื่อมีโอกาสพูดป้อรจะพูดทั้ง
ในกลุ่มย่อย และในวงใหญ่ สะท้อนให้สมาชิกกลุ่ม
เห็นว่า ป้อรเป็นคนหนึ่งที่เคยเป็นผู้ต้องขัง โดย
ไม่ได้ตั้งใจ เนื่องจากลูกชายขายและเสพยา นำยามา
ไว้ในบ้านในขณะที่ตำรวจมาตรวจค้นเมื่อพบของ
กลาง ป้อรก็ต้องยอมรับและถูกจำคุกแทนลูก การที่
ตนเองมีวิถีชีวิตแบบนี้เพราะเลือกทางเดินผิด สมัย
เด็กจนถึงวัยรุ่นเป็นคนมั่นใจในตนเองสูง แม้แต่การ
คบและแต่งงานกับสามี ทางบ้านคัดค้านเพราะฝ่าย
สามีและญาติมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ป้อร
ขอเดินหน้า แม้พอบอกว่าจะตัดขาดจากความเป็น
พ่อลูกกันก็ตาม ป้อรเสียใจมากเพราะในขณะนั้น
พ่อป่วยเป็นมะเร็งด้วย แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรเพราะ

เลือกแล้ว เมื่อป้อรไปอยู่กับสามีพบว่าการใช้ชีวิต
ความเป็นอยู่ต่างกับราวฟ้ากับดิน ป้อรเกิดใน
ครอบครัวข้าราชการมาก่อนพูดจาดีต่อกัน แต่
ครอบครัวสามีมีแต่คำทอกลึงทุกวัน ให้ป้อรทำงาน
บ้าน ไม่ให้ออกไปไหน และมารู้ทีหลังว่าสามีทั้งเซพ
และค้ายา จะหนีไปก็เกรงเขาจะคิดว่าเป็นสายให้
ตำรวจ จึงทนอยู่และพบว่าลูกก็ซึมซับวิถีชีวิตตาม
เครือญาติของสามีและอยู่บนเส้นทางของยาเสพติด
เช่นกัน จะแก้ไขทุกอย่างก็สายไปเสียแล้ว เสมือนว่า
เราก็ออยู่ในวงจรนี้เช่นเดียวกัน

แต่มานี้เมื่อป้อรย้อนตัวเองกลับไป
เรือนจำพบว่า เป็นช่วงที่ลำบากมาก ขาดอิสรภาพ
คิดถึงลูก ป้อรพยายามมองหาศักยภาพของตนเอง
อย่างน้อยก็เป็นคนมีการศึกษาและเคยทำงานบริษัท
และลูกจ้างในหน่วยราชการมาก่อน มีความสามารถ
ที่จะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ได้หลายอย่าง
นอกจากนี้ป้อรยังมีน้องสาวที่ยังเป็นห่วง และ
ประการสำคัญป้อรคิดได้ว่าทุกสิ่งผ่านมาแล้ว ทำ
ปัจจุบันให้ดีที่สุด จึงไม่คิดทวนกลับไปอยู่ในสภาพ
เช่นเดิมอีก

“อดีตเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้ว เราไม่สามารถ
กลับไปแก้ไขได้ ตอนนี้เราอยู่กับปัจจุบัน ทำทุกอย่าง
ให้มีคุณค่า การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นบ่อน
ทำลายทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็น
กำลังใจให้กับทุกคนที่เคยก้าวพลาด และรู้สึก
ขอบคุณที่ชุมชนให้การต้อนรับ ไม่ทอดทิ้งและให้เขา
มาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด
ต่อไป” ป้อรกล่าวกับสมาชิกกลุ่มก้าวที่พลาดด้วย
ความจริงใจ

เมื่อฟังป้าอเล่า สมาชิกรู้สึกซาบซึ้งและขอบคุณที่มีคนเปิดเผยและยอมรับความผิดพลาดชุมชนพร้อมให้อภัย และสนับสนุนให้ป้าอเข้าร่วมกิจกรรมด้วยในทุกครั้ง สำหรับตัวป้าอเองก็รู้สึกประทับใจในการต้อนรับของชุมชนหัตถา และยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทำให้มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ป้าอจึงแบบอย่างของกลุ่มก๊าวที่พลาด ไม่ย่อท้อต่อชะตาชีวิตแม้ว่าปัจจุบันครอบครัวยังอยู่ในภาวะเสี่ยงอยู่ก็ตาม แต่ป้าอก็ยังมุ่งมั่นในการทำมาค้าขายและพร้อมจะก้าวเดินเพื่อสร้างชุมชนแห่งความหวังไปสู่สังคมที่อยู่กันอย่างสงบสุข

2.5.5) หากมีผู้พ้นโทษในชุมชนก็พร้อมจะให้อภัยและให้ความช่วยเหลือ แต่ขอให้เขามีความตั้งใจจริงที่พร้อมจะกลับตนเป็นคนดีกล้าที่เปิดเผยตัวเองเพื่อบอกปัญหาและความต้องการ

2.5.6) สำหรับกลุ่มแกนนำมีความพยายามสนับสนุนให้คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงหรือครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในเรือนจำ พ้นโทษหรือมีความเสี่ยง เป็นต้น เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมโดยรวมด้วย

2.5.7) สำหรับผู้พ้นโทษหรือผู้ที่เคยก้าวพลาด ได้เรียนรู้ตนเอง เปิดเผยตนเองมากขึ้น พร้อมจะเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และมีความมุ่งมั่นที่จะประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามพร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2.5.8) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเชื่อว่าผู้พ้นโทษสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง และดำเนินชีวิตด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริตได้ทำให้เกิดการยอมรับในตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น

2.5.9) การแสดงความรักและความห่วงใยผู้คนไม่ใช่เรื่องยากหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เพียงแต่ใช้การฟังด้วยหัวใจก็มีพลังและเยียวยาใจกันและกันได้

3. แกนนำสานพลังชุมชนหัตถากล่าวขอบคุณสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมและขอให้ทุกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวันนี้สร้างพื้นที่แห่งการให้อภัยทั้งตนเองและผู้อื่น และเป็นพื้นที่ความห่วงใยของคนในชุมชนที่มีต่อกันและกันได้ขยายวงกว้างออกไปด้วยหัวใจที่เปิดกว้าง

4. หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมก๊าวที่พลาดของผู้พ้นโทษ ได้รับการปฏิบัติจากชุมชนอย่างเป็นมิตร เขาเกิดความรู้สึกมั่นใจ ในการจัดกิจกรรมก๊าวที่พลาดครั้งต่อไปเขามีความกล้าที่จะเปิดเผยและเล่าเรื่องราวเชิงลึกมากขึ้น การได้ระบายความรู้สึกและการได้รับการสะท้อนกลับเชิงบวกย่อมเป็นกำลังใจสำหรับการก้าวต่ออย่างเชื่อมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองมากขึ้น ซึ่งผู้พ้นโทษบางรายได้รับความช่วยเหลือจากแกนนำให้ไปสมัครงานในบริษัท บางรายได้การสนับสนุนให้ประกอบอาชีพค้าขาย บางรายเป็นรับจ้างนวดตามบ้าน เป็นต้น

ซึ่งหลังจากที่ได้มีการจัดกิจกรรมก้าวที่พลาดในครั้งแรก สมาชิกผู้เข้าร่วมรู้สึกประทับใจ และได้เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันมากขึ้น จึงทำหน้าที่บอกต่อเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้าร่วมในกิจกรรมก้าวที่พลาดในครั้งต่อไป ทั้งนี้คณะกรรมการสานพลังหันตราทำหน้าที่เป็นกระบวนการด้วยตนเอง และพบว่าคณะกรรมการฯ ซึ่งทำหน้าที่กระบวนการสามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยให้กลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นับเป็นประสบการณ์ใหม่เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในฐานะของผู้ให้และผู้รับ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและมีความพร้อมจะช่วยเหลือกันและกันมากขึ้น

อภิปรายผล

การเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ เป็นกระบวนการที่นักสังคมสงเคราะห์มีส่วนร่วมกับชุมชนด้วยเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน และใช้ฐานของความห่วงใยของชุมชน ซึ่ง Judith A.B.Lee (2001) ได้กล่าวว่าว่าการเสริมพลังอำนาจจะประสบความสำเร็จจะต้องมีวัตถุประสงค์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความห่วงใยกันและเชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพของบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน (Gutierrez, Parsons and Cox, 2003) ซึ่งกิจกรรมก้าวที่พลาดเป็นเครื่องมือในการดึงพลังอำนาจภายในของสมาชิกผู้ก้าวพลาดในชุมชน ผู้พ้นโทษที่ถูกตีตราและความรู้สึกไร้คุณค่า ให้กลับมาทบทวนเรียนรู้

ตนเองและผู้อื่นผ่านประสบการณ์อย่างตั้งใจฟังและสะท้อนจุดแข็ง จนกระทั่งมองเห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเอง และแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไปได้ และในขณะเดียวกันการใช้อำนาจ (Authoritative) ถือได้ว่าเป็นการเสริมพลังอย่างหนึ่งในแง่ของการจัดการให้ความรู้เพื่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ (Adam, 2003) ในบทบาทผู้เอื้ออำนวย สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้ระบยายารมณ์ความรู้สึกที่อัดอั้น คั่งค้าง เมื่อแสดงความรู้สึกเหล่านี้และมีผู้รับฟังอย่างเข้าใจแล้วจะทำให้รู้สึกโล่งและสบายใจมากขึ้น ทำให้มีแรงผลักดันที่จะใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทและก้าวเดินไปในทางที่ถูกต้อง และประการสำคัญทุกคนต่างทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิซึ่งกันและกัน โอบอุ้มความรู้สึก พิตักษคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่าให้มีพลังใจที่เข้มแข็งมากขึ้น และในขณะเดียวกันผลของการเข้ากลุ่มก้าวที่พลาดยังทำให้ชุมชนเกิดการพิทักษ์สิทธิกับผู้พ้นโทษในระยะยาว ด้วยความพยายามแนะนำงานให้ทำและมีการติดตามเป็นระยะ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่แกนนำชุมชน ทำให้เกิดพลังที่จะต่อยอดกิจกรรมเหล่านี้ดำเนินการให้ครบทุกหมู่บ้าน และมีแนวคิดที่จะขยายกิจกรรมนี้ไปยังชุมชนใกล้เคียงอีกด้วย สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการขยายผลกิจกรรมก้าวที่พลาดด้วยแนวคิดการเสริมพลังอำนาจไปยังชุมชนอื่น และสนับสนุนให้แกนนำชุมชนเป็นกระบวนการ และเรือนจำองค์การบริหารส่วนตำบลหันตรา กลุ่มสานพลังชุมชนหันตราและเครือข่ายอื่น มีการทำงานอย่างบูรณาการและสนับสนุนให้อาสาสมัครหรือแกนนำของชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ

ช่วยเหลือผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการและวิธีการดำเนินการอย่างเหมาะสม และพัฒนาศักยภาพกลุ่มบุคคลเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผลักดันให้เกิดชุมชนแห่งความ

หวังใจที่มีทัศนคติยอมรับ ให้อภัย และร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนร่วมกัน รวมถึงวิธีการและทักษะในการดำเนินการแก่ผู้พ้นโทษนั้น นับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ควรเผยแพร่ต่อไป

บรรณานุกรม

- อภิญา เวชชัย. (2555). *การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อวยพร เชื้อนแก้ว. (ม.ป.ป.). *การปรึกษาเพื่อฟื้นฟูอำนาจและสร้างเสริมศักยภาพแนวสตรีนิยม*. เชียงใหม่ : ศูนย์ผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความยุติธรรม.
- Dressel, P. (1992). *Patriarchy and social welfare work*. In Y. Hasenfeld (E.d), *Human services as complex organizations*. Newbury Park, CA: Sage.
- Lorraine M. Gutierrez, Ruth J. Parsons, Enid Opal Cox. (2003). *Empowerment in Social Work Practice*. USA. Wadsworth Group.
- Judith A.B. Lee. (1996). "The Empowerment Approach to Social Work Practice" In Francis J. Tuner, ed., *Social Work Practice: Interlocking Theoretical Approaches*. New York: Free Press.
- Judith A.B. Lee. (2001). *The Empowerment Approach to Social Work*. (Second Edition). New York : Columbia University Press.
- Robert Adams, (2003). *Social Work and Empowerment*. (Third Edition). England. Palgrave Macmilan
- Ruth J. Parsons and Jean East. (2013). *Empowerment Practice*. Retrieved July 20, 2018, from <http://socialwork.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-128>
- Simon Barbara Levy. (1994). *The Empowerment Tradition in American Social Work: A History*. New York: Columbia University Press.
- Wenocur Stentey and Reish Michael. (1989). *From Charity to Enterprise: The Development of American Social Work in a Market Economy*. Urbana: University of Illinois Press.

Whitmore, E. (1988). Participation, empowerment and welfare. *Canadian Review of Social Policy*, 22, 51-60.

Zimmerman, M. A. (2000). Empowerment theory: Psychological, organizational, and community levels of analysis. In J. Rappaport & E. Seidman (Eds.), *Handbook of community psychology* (pp. 43-63). New York, NY: Kluwer Academic/Plenum.